

BIRÓ ÁRPÁD LEVENTE

Népdalok kortársra hangolva

[A Debrecenbe kéne menni dallamára]

*Angliába kéne menni,
Tányérokat kéne mosni,
Angol–magyar diplomával,
Fejlődési kilátással.*

*Kettős állampolgár lettem,
Mert a buletint szégyeltem,
Siess, haver, jön a brexit,
Azután, ó jaj, mi lesz itt?*

*Humánerőforrás híján,
Fogyó nemzetiünknek sírján,
Tort ül majd az ország feje,
Jól megtelik a bendeje.*

[Az Elmegyek, elmegyek... dallamára]

*Elmegyek, elmegyek,
Epret szedni megyek.
Spanyol főnök pénzén
Tanul majd a gyerek.*

*Nincs itt munkám, inkább
Bevándorló leszek,
A jobb jövő miatt én
Vendégmunkás leszek.*

BIRÓ ÁRPÁD LEVENTE (1993, Nagyvárad) a BBTE önálló magyar nyelv, kommunikáció, közkapcsolatok szakain végzett, a kommunikációs készségfejlesztés mesterképzés másodéves hallgatója és a nagyváradi Szigligeti Színház kommunikációs felelőse. Színházi tárgyú szövegeit a Korunk, a Játéktér és a Várad közölte. Morzsák című első dramolettjét az Oberon Csőszínház vitte színre (2012), Szent László csudatettei című mesejátékát a Szigligeti Színház Lilliput Társulata mutatta be (2015).

*A gyermek itthon marad,
Szülei elmennek,
Spanyolban az anyja,
Spanyolban az apja.*

*Elmegyek, elmegyek,
Epret szedni megyek.
Félévente egyszer
Hazakeveredek.*

Dionüszosz

A FÉRFI: Látod azt a restit?

A LÁNY: Mindig is utáltam az ilyen talponállókat.

A FÉRFI: Ez más.

A LÁNY: Nem átlósan balra, hanem átlósan jobbra köpnek?

A FÉRFI: Az ember azt gondolná, ennél több fantáziád van. Nézd csak meg. Ennek a helynek nincsen cégére. Mintha neve sem lenne. Csak azok tudják a nevét, akik már jártak bent.

A LÁNY: Milyen ember járhat erre?

A FÉRFI: Például én.

A LÁNY: Az ember azt gondolná...

A FÉRFI: Ne folytasd. Teli vagy előítélettel. Ide pedig csak az teheti be a lábát, aki kívül hagyja a szemellenzőjét. Aki már nem az előítéletek nyújtotta támaszokban, hanem az együttélés valóságosságában hisz. Érted? Csukd be a szemed, és megérted. Még látod magad előtt, milyen mázgás az ablak? Alig lehet valamit látni, bent füst van, az ablakot régen nem mosták. Nem szép, de sejtelmes. A szagból, a zajokból tudjuk, hogy ott a resti, tábla nem mutatja jelenlétét. Önmagában és önmagáért van. Csökönyös hely, nem mutatja meg bárkinek magát. Bízom benned, ezért megsúgom a nevét: a kocsmát a néma Dionüszoszhoz címezték. A Néma Dionüszosz egy olyan hely, ahol magunk lehetünk. Bárki láthatja igaz valónk, mert ott mindenki ismer mindenkit, mert az ital, nektár talán, mindenkinek megoldja a nyelvét. Kocsma, ahol azok találkoznak, akik furcsa zenét hallgatnak, és szeretnek hosszan beszélgetni Goethe aggkori lírájáról, és lelkiismeret-furdalás nélkül hajítják a folyóba a kiürült borosüveget álmatlan éjjeleken. Itt mindenkinek jut hely, és az sem

ritka, hogy kecskelábú szatírok vagy bikafejű emberek szolgálnak fel. Ide menekülnek thészeuszaik elől. Készen állsz belépni?

A LÁNY: Azt hiszem.

A FÉRFI: Készítsd a jegyed...

A színen sötét van. Csak egy hang hallatszik.

KALAUZ: Jó estét kívánok! Jegyeket és bérleteket kérem ellenőrzésre.

Felgyúlnak a fények. A kalauz egy transzvesztita. Ének:

a város térkép
a szívem iránytű benne
de nem a négy égtáj szerint tájol
egy irány van
te vagy
az idő és a tér
már nem gömb- vagy vonalszerű
spirális minden
egy önmaga farkába konokul harapó kígyó
s mintha te lennél a város
mindenhol vagy de sehol sem látlak
a szívemen fel-felsejlő vonalhálózat
érthetetlen vértérkép
zsákutca mindenütt e képzelet szülte
rímtelen
világ

Beszédes

A pályaudvari padon ülő lány mellett középkorú férfi foglal helyet. A lány a telefonját babrálja, talán olvas. A férfi kisvártatva elkezd. A lány végig szótlan.

KÖZÉPKORÚ FÉRFI: Nehogy azt higgye már, hogy ezek maguktól jönnek! Honnan lenne pénzük rá? Küldik őket. Pénzelik őket. Mondták a tévében is. Na kik? A gazdagok, ugye. Láthatatlanok, de irányítják a világot, a maguk kénye-kedve szerint. Ő éppenséggel látható, ugye.

De hát sokan vannak, akik láthatatlanok, mondom. Azok csinálják igazán jól. Néztük a nyolcvanas években ugye a Dallast. Ott is van egy Jocky Ewing, milliomos, ugye. Pénzzé tette az olajat. És hány meg hány embert manipulál a pénzzel? Sokszor még csak nem is azért, hogy még több pénze legyen, hanem azért, mert unatkozik. Ugye.

Régebben is voltak ilyenek. Á, régi sztori ez. Régi motorosok. Hát nem ugyanezt tette szóvá Petőfi is? Azt mondta, akasszátok fel a királyokat, ugye. Metafora meg átvitt értelem, lófaszt! Már elnézést a kifejezésért. Szó szerint értette ezt az apostol. Akkor kellett volna lépni, szó szerint érteni, de hát túl kevés volt a paraszt, aki olvasni tudott, akik meg napilapot olvastak, ugye, cickányok voltak inkább. Tudvalevő, hogy egy ilyen milliomos kereste meg Petőfit annak idején. Beszart, hogy majd lógni fog. Azt mondta Petőfinek, ad neki pénzt, kimenti ebből az egész negyvennyolcas cécből, az meg hát mit tett volna. Hazaadta az apanázst, megígértette Júliával, hogy hallgatni fog, oszt elment Kolumbiába. Ott valami múzeumban van is egy ilyen, hogy dohánylevélre írt vers. Nem nagyon lehet kiolvasni ugye, de na.

Meg hát aztán az amerikaiaknak is, ugye, a fegyverek. Több fegyver van ott lassan, mint ember. Miért éri meg ez nekik? Hát azért, kérem szépen, és ezt a tévébe is megerősítették, mert ők csinálják ezeket a háborúkat. Gerjesztik a feszültséget. Direkt, hogy legyen piacuk. Hogy legyen hova eladni ugye azt a temérdek fegyvert. Aztán az egész pénzből titkos missziót finanszíroznak. Kilövetik magukat az űrbe. Mire fel lenne ez a sok Mars-misszió? Találtak ők ott valamit, csak nagyon jól titkolják. Az a valami kell nekik, úgyhogy most gyűjtik a pénzt ötven állami perselymalacba.

A lány előveszi a fülhallgatóját, beleilleszti a telefonba. Zenét hallgat, olyan hangosan, hogy a körülötte lévők is hallják. A férfit látszólag nem zavarja – talán nem is veszi észre.

S azt is láttam, hogy Svédbe ilyen broszúrákat osztogatnak, hogy a svédeknek kell asszimilálódjanak. Hát várjál már, nekik? Jön a vonatom. Hát ezek se késtek soha ennyit. Csak mióta ez a kurva demokrácia van, azóta erről szól az egész életünk. Hogy késésben vagyunk. Bezzeg a Ceaușescu idejében nem így volt. Akkor mindenre volt időnk, és minden idejében volt. Munkahely rögtön az iskola elvégzése után, mindegy, hogy az ember érettségizett vagy egyetem volt, cukor kedden hajnalban a pult mögül, ha ismerted az eladót, banán a téli faünnep előtt két héttel, hogy addig érjen meg, a vonat is akkor, amikor ki volt írva. Most minden van, csak idő

nincs. Igaz, tíz évig semmit sem tudtam a nővéremről, mert kiszöktek. Magyarba. Nagy szó volt az akkor. Kiszöktek és gátá. Akkortól egy mukkot se. Azt se tudtam, él-e, hal-e. Most van ez a vonat. Félévente-évente legalább egyszer meglátogatom. Csak hát ez is mindig késik.

Bomba

Éjszakai csend egy vidéki városka majdnem üres várótermében. Az egyik széken egy biztonsági őr szunyókál. Fel-felhorkan. Apró neszek: a takarítónő érkezik, motyog.

TAKARÍTÓNŐ: Én elhiszem, hogy zaklassa, persze, hogy zaklassa. De hát huvá tehette a kis igazgatónő, de igazán. Jaj, Jézuskám, csinálhassa mindig az ember, de sose jó, ahogy csinálja. Sose jó.

Rituális mozdulatok: az egyik kezében kazettás magnó. Leteszi, bekapcsolja, Leonard Cohen Dance me to the end of love című dalát hallgatja. Sepreget és imbolyog. A zene csendes, a biztonsági őr nem ébreszti fel.

Ezek is itt mind... feszt csinálhassa az ember, takaríthassa a szemetüket. Na nesze, mint eb a szarát. Micsinájjunk? Jaj, Jézuskám, csak ezt a kis egészséget ne vedd el tőlünk, hogy legyék még mán néhány év, hogy az unokák, hát csak bennük van még boldogság, Jézuskám, csak bennük lelünk boldogságot.

Ahogy halad előre a sepregetéssel, megbotlik egy ottfelejtett bőröndben, az csattan egyet, s a zene is elhallgat. Az őrnek felpattan a szeme, a takarítónő riadtan kap a magnóhoz.

Basztikuli. Emmeg... bekapta! C-c. Mindig kell legyék mán valami, nehogy az embernek jó legyen.

Az őr figyel. A bőröndöt szemléli gyanakvóan. A takarítónő a magnót piszkálja.

ŐR: Csak semmi hirtelen mozdulat!

TAKARÍTÓNŐ: De megijesztetted Emma nénit, kicsi fiam. Nézzed, tönkrement itten, bekapta, nem tudod megnézni, na, visszatekerni. A kazetofon a kis igazgatótól van...

ŐR: Emma néninek nincs jobb dolga, mint zenét hallgatni terrorveszély közben?!

TAKARÍTÓNŐ: Mit mondsz?

Az űr közben a bőrönd körül mozog.

ŐR: Nem lássa? Bomba!

TAKARÍTÓNŐ: Ne játsszad itten az eszedet, inkább segítsél kivenni eztet a kazetofonból!

ŐR: Láttam már ilyenet.

TAKARÍTÓNŐ: Ez egy bőrönd. Itten minden bolond bőrönddel jár. Jól nézünk ki, mindenki terrorista?

ŐR

Ez benne a smekkeria. Hogy senki se lássa, mert mindenki sokat látott már ilyent, s hozzá szokott a szemé.

TAKARÍTÓNŐ: Biztosan valaki itten hagyta.

ŐR: Egy magas, kalapos és ballonkabátos férfi.

TAKARÍTÓNŐ: Hát láttad?

ŐR: Nem. Csak a tévében mindig ők csinálják. Látott errefelé máma délután valami gyanúsat?

TAKARÍTÓNŐ: Hát a kapitány úr gyanúsan sokat volt bent máma a kis igazgatónének az irodájában, oszt nem tudtam rendesen kiporszívózni.

ŐR: Ki kell üríteni a pályaudvart...

TAKARÍTÓNŐ: Itten egy lélek sincsen rajtunk kívül. Menjünk ki?

ŐR: Nem, nem, nem. Egy személy bent kell maradjon.

Takarítónő indul.

ŐR: Egy meg kell tanúnak. A kursz de kálifikárén is aztat tanultuk, hogy a süllyedő hajót utoljára mindig a kapitány kell elhagyja, de ahhoz is kell egy tanú.

TAKARÍTÓNŐ: Mondtam már, hogy a kapitány úr elment. Sokat volt bent, de már elment. Mi akkor süllyedünk mostan nélküle?

ŐR: Nem, nem, nem. Pánikra semmi ok!

TAKARÍTÓNŐ: Bomba, Jézuskám, mentsél meg. Hát mondd már meg, úgy igazándiból, ki lenne képes pont ide ilyen bombát rakni?

ŐR: Hatástalanítani kell.

TAKARÍTÓNŐ: Eztet is azon a kurszon tanultad?

ŐR: Ezt? Nem. Lehet, hogy hiányoztam az órától.

TAKARÍTÓNŐ: Nem lenne jobb akkor idehívni az állomásfőnök Endrét?

Mégiscsak tanult ember. Megvan az érettségije.

ŐR: Oszt bombából érettségizett? Nem, nem, nem. Majd én megoldom a helyzetállást.

Előveszi a telefonját.

TAKARÍTÓNŐ: A telefonnal is csinálhassa az ember?

ŐR: Nem.

TAKARÍTÓNŐ: Akkor mit csinálsz?

ŐR: Hívom az állomásfőnök Endrét. Kicsöng. Nem veszi fel. A mocsok állatja biztos hótrészeg megint.

TAKARÍTÓNŐ: S akkor?

ŐR: Várunk még egy kicsit..

TAKARÍTÓNŐ: S azután?

ŐR: Felhívom még egyszer.

TAKARÍTÓNŐ: Erigyjél mán. Az agyadra ment a sok lövöldözős film.

Nem hoz reánk a Jóisten ilyent, becsületes emberek vagyunk mi itten mindannyian.

ŐR: Tudhassa, hogy mindig a kicsit meg a becsületeset bassza az élet először szájba.

TAKARÍTÓNŐ: Megmondtam mán ezerszer, hogy Emma néni hívó, a templomba járó fülinek nem illik az ilyen szó.

ŐR: Lássá aztat a póznát ott?

TAKARÍTÓNŐ: Látom hát.

ŐR: Na, ha sokat totojázunk, az Emma néni hívó füle éppen ottan landol majd a tetejibe.

TAKARÍTÓNŐ: Csináljál, na, valamit.

ŐR: Kinyitom.

TAKARÍTÓNŐ: S ha felrobbanunk?

ŐR: Akkor még az Oncsára is jut belőlünk egy-két cafat.

TAKARÍTÓNŐ: Hagyjad inkább, ne nyúljal hozzá. Ne is nézzél reá.

ŐR: Attól még ott lesz. Kinyitom.

Közelít.

ŐR: Azért egy imát mondjon mán el!

TAKARÍTÓNŐ: Édes Jézuskám, fenn ottan az egekben, ki szelíden reánk nézel a kegyelmes Szűz Mária öléből...

ŐR: ...add, hogy ne loccsanjunk nagyon. Ámen.

Odamegy, kinyitja, közben ordít.

ŐR: Hasra!

Amint kinyitja a bőröndöt, megdörren az ég kint, villámlik, esni kezd.

Ez már a mennyország?

TAKARÍTÓNŐ: Nehogy ottan is kelljen takarítsak, basszameg!

ŐR: Élünk. Mondtam én, hogy nem bomba.

TAKARÍTÓNŐ: Nézzed csak!

A bőröndben esernyő és kazetta.

ŐR: Zuhog.

TAKARÍTÓNŐ: Semmi különös.

ŐR: Kimegyek a kapuig. Beszedem az újságokat.

TAKARÍTÓNŐ: Vidd eztet magaddal!

ŐR: Ki tudja, kié volt.

TAKARÍTÓNŐ: Egy magas, kalapos és ballonkabátos férfié. Nesze!

Őr kimegy. A takarítónő figyeli a kazettát. Forgatja. Magával viszi a magnóig, kiveszi a régi sérültet, és beteszi az újat. Nagy áhítattal mozog. Bekapcsolja. A zene ott folytatódik, ahol abbamaradt. A takarítónő tovább sepreget, közben pedig a zene ritmusára imbolyog.

Korlátaink

(történik mindennek majdnem a végén)

KALAUZ: maga asteptál valamire?

TOLÓKOCSIS: a vonatra.

KALAUZ: A vonatra?

TOLÓKOCSIS: Igen, a vonatra.

KALAUZ: Jön valaki?

TOLÓKOCSIS: Nem.

KALAUZ: Utazik valahová?

TOLÓKOCSIS: Igen.

KALAUZ: Hová?

TOLÓKOC SIS: Brassóba utaznék.

KALAUZ: Az a vonat most ment el. A legközelebbi pedig majd csak holnap csirkulál.

TOLÓKOC SIS: Tudom.

KALAUZ: Akkor?

TOLÓKOC SIS: Nem tudtam felszállni.

KALAUZ: Hogyhogy nem tudott rá felszállni?

TOLÓKOC SIS: Tudja, mozgáskorlátozott vagyok.

KALAUZ: Ne nézzen hülyének, aztat én is látom.

TOLÓKOC SIS: Tolókocsival elég nehezen megy a felszállás.

KALAUZ: A száját csak tudja használni, nem?

TOLÓKOC SIS: Szóltam a kolléganőinek a jegypénztárból. Azt mondták, maradjak nyugodtan, küldenek valakit, aki segít a felszállásban. Kérték, töltsék ki egy formulárt, még pixet is adtak. Azt odaadtam nekik, persze a pixszel együtt. Tudtam, hogy kényesek az ilyesmire. Én is kényes vagyok. Aztán kigurultam ide, de csak az első peronig jutottam. Egyszer a hölgy kinézett az ablakból, intett, hogy nem felejtett el, aztán következőleg már akkor láttam, amikor azzal a sárga dandelis pungájával hazaindult.

KALAUZ: És akkor?

TOLÓKOC SIS: Hát semmi, csak régen nem láttam olyan pungát.

KALAUZ: Most ebből azt akarja kihozni, hogy a kasziera a hibás? Hát tudja maga, hogy mi itt éhbérért dolgozunk? Csak a sefek, azok eszik zsírosra magukat a mi fejünkön. Vájsámár, így mondja a román. A főnökök binemerszi ülnek fent a bőrfotelben. Huzogatják a vállukat, röhögnek, ha szeszizáljuk, hogy a munkakörülmények milyenek. És akkor még jönnek az ilyen pászádzserek is, mint maga, kommentálnak, szemet hánynak mireánk. Hol van itt a bunszimc? Aztat is eladtuk az olasz meg amerikai meg mindenféle patronoknak, a gyárainkkal együtt. A bunszimcet is, mondom én. Pénzzé tettük az ország vagyionát, de eladták a mi gerincünket is ezek a politikusok.

TOLÓKOC SIS: Most akkor mit tehetnék?

KALAUZ: Írjon egy procsesz verbált, hogy magával csúnyán tettek, adja le itten a birou de informáciban, s máskor maradjon inkább otthon.

A Kalauz elindul, a Tolókocsis nem válaszol, csak hosszan utánanéz.

A távolból még hallani a kalauz hangját:

KALAUZ: Megyek haza, Emma néni. Kurva szar nap volt. Megyek haza.

A Tolókocsis is elindul valamerre – ki a színről...

Angyalok vasutas sapkában – Várakozás (a legeslegelején)

Pályaudvar. Jól öltözött lány érkezik. Kis bőröndöt húz maga után. Félmosoly az arcán, azzal kémleli a pályaudvart és „lakóit”. Kisvártatva ülőhelyet talál magának egy padon. A hangosbemondó késést jelez. Figyel, aztán elővesz egy könyvet, Milan Kundera A lét elviselhetetlen könnyűsége.

A LÁNY: milyen furcsa sorsközösség. Az vagyunk. Véd- és dacszövetség.

A szolidaritás átmeneti intézménye.

Vannak például őrangyalaink. Őrangyalok vasutas sapkában!

Durva kék szövetkabátjuk alatt szárnyak mocorognak. Nem használják őket felelőtlenül, de van az a helyzet, amikor szárnyalni tudnának! Isten őrizz attól a helyzettől, csak úgy mondom, hogy benne van a pakliban.

A számkivetettek. Olyanok, mint amilyenekkel mi jártunk iskolába.

Az én osztályomban legalábbis volt egy ilyen fiú. Nem néztük ki különösebben, nem csúfoltuk, de sosem vett részt a közös csínyekben, és amikor csapatostul lógtunk, akkor sem tartott velünk. Olyan volt, mint az a férfi ott. A bal szeme körül ott az az anyajegy olyan, mint egy csillag.

Az a lány pedig, mint a lány, akivel minden reggel találkozom a parkban. Hová mehet? – sokszor megkérdezném tőle. Vannak azok az otthonos arcok, akik úgy néznek ki, mint valaki, akit otthonról ismerünk.

Akármerre nézek, mindenhol a saját és a mások idegenségével nézek szembe. De tudom, hogy ebben a véd- és dacszövetségben minden szem sarkában van egy cinkos összenézés-féleség, egy fény, amely mintha azt jelezné: „Minden idegenséged ellenére fontos vagy nekem, mert kiszolgáltatottságodban hozzám hasonlítasz.

Fontos nekem, hogy biztonságban érezzem magam, és hogy elnyerjem bizalmad, nincs más választásom, mint hogy én is felajánlom neked ugyanezt.” Az egészben ez a legszebb. Ez a várakozás, mint egy advent. A legalapvetőbb közösség, ami ember és ember között teremthető. Ebben az olajszagú, mozdonyfütytős jászolban.

